

Kaikkien poliisi? on podcast monimuotoisuudesta ja vähemmistöistä poliisissa ja poliisin työssä. Sarjan ensimmäisessä jaksossa keskustelemme poliisin tavoitteesta saada riveihinsä enemmän erilaisista etnisistä sekä kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia henkilöitä. Millaista on olla maahanmuuttajana maijassa? Ovatko rasistiset asenteet ongelma poliisissa? Miksi poliisin ylipäänsä pitää olla monimuotoinen?

Sarjan tuottaa Poliisiammattikorkeakoulu ja juontaa viestintäasiantuntija Anna Byckling.

Tervetuloa mukaan keskusteluun siitä, onko poliisi ”kaikkien poliisi”.

T: Taimi Komulainen

D: Daniel Kalejaiye

AR: Anu-Rohima Mylläri

M: Måns Enqvist

Poliisi nauttii Suomessa perinteisesti korkeaa kansalaisluottamusta. Luotettavan hallinnon ja riippumattoman oikeusjärjestelmän ideaan kuuluu, että viranomaiset palvelevat koko kansakuntaa, ja poliisi turvaa kaikkien perus- ja ihmisoikeuksia. Jos poliisin koetaan edustavan vain kansalaisten enemmistöä, on vaarana, että luottamus poliisiin kärsii.

Hallitusohjelmassa tavoitellaan rasismien ja syrjinnän torjumista yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla, ja viranomaisten tietoisuuden lisäämistä vähemmistöasioissa. Erikseen hallitusohjelmaan on kirjattu, että ”Erilaisista etnisistä taustoista tulevien hakeutumisesta poliisikoulutukseen pyritään edistämään ja poliisin kielitaitoon kiinnitetään huomiota.”

Suomi monikulttuuristuu ja kansainvälistyy kovaa vauhtia, ja niin käy myös rikollisuudelle. Arkityössään poliisin pitäisi pystyä palvelemaan asiakkaita, jotka eivät ole suomen- tai ruotsinkielisiä tai tunne suomalaista yhteiskuntaa ja sen tapoja.

Aivan uudesta asiasta ei kuitenkaan ole kysymys: Monimuotoisuus oli nimittäin poliisin rekrytointitavoitteena jo 1990-luvulla. Siitä ei kuitenkaan ole täsmällistä tietoa, kuinka edustava Suomen poliisi on suhteessa kansalaisiin, koska esimerkiksi etnistä taustaa ei saa kysellä tai rekisteröidä opiskelu- tai työpaikkaa hakevilta.

Tämän pykälänmakuisen alustuksen kautta, tervetuloa studioon, vanhemmat konstaapelit Taimi Komulainen ja Daniel Kalejaiye.

T ja D: -Kiitos.

Teillä on molemmilla vähemmistötaustaa: Taimi on tullut maahanmuuttajana Virossa Suomeen, ja Daniel taas on syntynyt Joensuussa, mutta kuuluu tummaihoisena ”näkyvään vähemmistöön”. Taimi, sinä olet toteuttanut hallitusohjelman tavoitteita reippaassa etukenossa: muutit Suomeen 1990-luvulla ja valmistuit täällä poliisikoulusta vuonna 2003. Sinua on kutsuttu Suomen ensimmäiseksi maahanmuuttajataustaiseksi poliisiksi. Kerro vähän taustastasi.

T: Muutin Suomeen vuonna 1990, enkä osannut suomea silloin hyvin. Vuodesta 93 kävin jo tulokkaamassa Kuhmon poliisille venäjän ja viron kieltä, ja silloin heräsi se ajatus, että voisinko täälläkin olla poliisina. Siitä ensimmäisestä ajatuksesta kesti 7,5 vuotta, että pääsin tavoitteeseen. En ollut enää mikään nuori, kun pyrin poliisikoulutukseen, mutta toisella kerralla sitten pääsin. Ja olen todella ylpeä itsestäni, että hain, ja ylpeä, että nimenomaan toisenkin kerran. Ja olisin hakenut jopa kolmannenkin kerran, koska toinen kerta oli huomattavasti helpompi ja olin valmiimpi.

Muutit Virossa Kuhmoon silloin 90-luvun lopulla. Minkälaista oli maahanmuuttajana Kuhmossa?

T: Kuhmo on Venäjän rajalla, ja siellä on kaikilla talvisodan muistot mielessä. Koska en poikke iho- tai ihonväriltä mitenkään, niin slaavilaiseksi minut miellettiin ja ryssittelyä kuulin aika useinkin. Jopa paikallisessa pankissa Virossa ei paljon tiedetty silloin. Selvennykseksi, että olen siis isän puolelta inkerinsuomalainen ja äidin puolelta virolainen, mutta syntynyt Virossa.

Minkälaisia kokemuksia sinulla oli poliisikoulussa ja myöhemmin poliisina, oletko siellä törmännyt jonkunlaisiin ennakkoluuloihin?

T: Poliisikoulussa ja poliisissa en ole kokenut minkäänlaisia syrjintää tai väheksyntää. Kerran särähti korvaan, kun joku kysyi, miten olen tänne päässyt. Vastasin, että hakemalla, niin kuin kaikki muutkin, ja siihen se loppui.

Olet tosiaan tehnyt pitkän poliisiuran kenttämieshommissa Kainuussa. Suojaako haalarisi työn tekijää?

T: Voi olla, että olen niin vahva, kovaluonteinen, kasvanut miesporukassa ja aina tapellut veljien kanssa, että se mitä miehet sanoo, mikä kohdistuisi naiseuteen tai muuhun, en osaa ottaa sitä niin henkilökohtaisesti kuin ehkä pitäisi. Mutta minulla on matala huumorikynnys. [naurua]

Entä asiakkaat?

T: Asiakkailta olen enemmän kuulut väheksyntää naisena kuin muualta tulleena. Kerrankin miesasiakas soitti poliisille ja vastasin. Hän kysyi, onko siellä ketään poliisia. Sanoin että on, puhelimesta. Hän alkoi luetella nimeltä kaikki meidän piirin miespoliisit, sanoin etteivät ole paikalla. No onko siellä ketään poliisia, no täällä puhelimesta. [naurua]

Daniel, sinä olet tuoreempaa saapumiserää kuin Taimi: olet kaksvitonen ja valmistuit poliisiksi reilu vuosi sitten. Sillä erillaisuus näkyy, koska isäsi on afrikkalaistaustainen. Onko Taimin kokemuksissa mitään tuttua?

D: Hyvinkin tutulta kuulostaa. Esimerkiksi justinsa tuo, että kuulee asioita, joista ehkä pitäisi loukkaantua, muttei osaa loukkaantua. Minulla on tismalleen samanlaisia kokemuksia. Kun kuulee ihonväristä, ei oikein henkilökohtaisesti osaa ottaa sitä, kun on kuullut sitä koko elämänsä. Taimi on kasvanut miesporukassa, ja minä olen kasvanut vaaleaihoisten kesellä koko elämäni. Eli tismalleen sama kokemus, mutta eri näkökulmasta.

Työskentelet ennaltaestävässä toiminnassa nuorten parissa Kuopiossa, ja somekansa tuntee sinut Konstaapeli Danielina. Näyttää siltä, että jokaisessa ”kysy mitä vain” -päivityksessä ihonvärisi nousee esiin. Oletko jo ihan kyllästynyt vastaamaan siihen, miltä tuntuu olla tummaihoisen poliisi?

D: En missään nimessä siinä mielessä, että koko ajan tulee uusia seuraajia ja totta kai niitä kiinnostaa se, mitä eivät ole kuulleet jo aikaisemmin. Ymmärrän sen, että se ihmetyttää ihmisiä. Mutta ei se kyllä kyllästytä minua yhtään. Minusta on mielenkiintoista kertoa ihmisille omista kokemuksista ja omista taustoista, koska se omalla tavallaan muuttaa sitten yleistä käsitystä erillaisuudesta.

Kun partioit haalarissa Kuopion torilla, niin ihmetteleekö ihmiset tai tuntuuko sinusta, että tuijotetaan?

D: Kuopiossa nyt aina tuijotetaan poliisiautoja, ja ihan sama missä poliisiautoja liikkuu, aina niitä tuijotetaan. Mutta en koe, että tuijottaisivat sen takia, että siellä on meikäläistä siellä autossa vaan siksi että siellä on poliisi siellä autossa. Nuoret sitten... Kuopion kävelykadulla kun ajetaan, niin raotetaan ikkunaa kahden millin verran, että kuullaan, mitä ihmiset puhuu ja kommentoi. Aina kun ajetaan nuorten ohi, niin tulee sitä ”kattokaa, tuolla on se tumma poliisi”. Ei ne sitä pahalla sano missään nimessä, vaan kun

on nuoriso poliisi ja somessa on, ja siellä on suurin osa nuoria, niin ne sanoo sen sillä lailla, että tuolla se meidän poliisi on, otan sen sillä. Eli ei ole negatiivisessa mielessä mitään tuijottelua tai vastaavaa ikinä tullut.

Siinä on varmaankin eroa, että minkälaisella tarkoituksella se kysymys tulee, että onko se hyväntahtoisen utelias?

D: Totta kai se vaikuttaa hyvin paljon, millä tavalla se kysymys tai kommentti tulee. Jos se oikeasti on hyväntahtoinen, niin ei siinä ole mitään ongelmaa. Tai jos se on ihailua, että on niin komea poliisi tai vastaavaa. Ei ole muuten minun sanoja, vaan ihan yleisesti! [naurua] Jos tulee huonossa mielessä, niin jätän vaan vastaamatta. Paitsi totta kai jos menee tietyn rajan yli, niin tietysti sanon sitten, että järki käteen, aikuinen ihminen, tällaisia ei pidä kommentoida tai kysyä, tai pitää kysyä eri tavalla.

Entä työpaikan kahvihuonekeskustelut: onko siellä ihan mukava olla, vai joudutko joskus puuttumaan jotenkin?

D: Ei siellä oikeastaan, Kuopiossa varsinkaan, ole ollut mitään ongelmaa missään vaiheessa. Joensuussa pari kertaa piti sanoa parille ikänsä poliisina olleelle, että nyt menee vähän rajan yli. En herkästi sano siitä, että sitten kun sanoin heille niin sanoin ehkä vähän tökerösti, jäi vähän huono omatunto siitä, mutta eipä ole ainakaan sen jälkeen kuulunut mitään rasistisia ilmaisuja. Kaikki on olleet ihmisiä ainakin meikäläisen seurassa.

Onko siinä vähän myös sukupolvien välistä eroa - että joillain vanhemmilla ihmisillä voi olla ajatus, että on ihan ok käyttää tiettyjä ilmaisuja?

D: Joo, uskon että se on hyvinkin paljon sitä. En nyt halua keski-ikää millään tavalla mollata, [naurua] mutta tietyn rajan yli kun mennään, niin tulee sitä porukkaa, ketkä on nuoruudessaan käyttänyt niitä sanoja ihan normaaleina puhekielen sanoina. Totta kai se voi myöhemmin olla hankalaa totuttautua, etenkin organisaatiossa jossa suurin osa on sitä omaa ikäluokkaa, totuttautua toisen ikäluokan ja toisen maailman käsitteistöön. Jos olen koko ikäni puhunut perunoista ja pitää opetella puhumaan potuista, niin onhan se häiritsevää. Pitää tarkentaa, että minuun kohdistuen ei ole poliisiorganisaatiossa tullut mitään, vaan on kommentoitu poliisiauton ulkopuolella olleita ihmisiä.

Mitä te itse vähemmistöihin kuuluvina ja poliiseina ajattelette tuosta tavoitteesta, että tulisi saada lisää etnisiä taustoja poliisiin?

T: Ehdottomasti pitäisi ja hyvä asia se on. Olin itsekin poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmässä ja toin esille ideani siitä, miten se olisi toteutettavissakin. Siitä hyötyisi poliisikin ja olisi työllistämisaikutus, että maahanmuuttajataustaiset pystyisivät rekrytoitumaan paremmin.

D: Niin. Minustakin on ehdottomasti hyvä, että pyritään siihen, että olisi enemmän eritaustaisia poliiseja. Ja se koskee sekä valtaväestöä että maahanmuuttajataustaisia tai vastaavia, että erilainen tausta on aina rikkaus, riippumatta ihonväristä tai etnisyydestä. Pitää vaan luoda niitä mahdollisuuksia ja saada se ihmisten tietoon, että voi hakea.

Niin, usein kysytään Polamkilta, voiko maahanmuuttaja ylipäänsä hakea poliisikoulutukseen. Maahanmuuttajataustahan ei ole mikään este sinällään, jos hakuvaatimukset on kunnossa. Käytännössä kuitenkin monella nousee tie pystyyn esimerkiksi kielitaidon kanssa: valintakokeessa 30 prosenttia pisteistä jaetaan kirjallisesta kokeesta, ja siinä on pystyttävä kirjoittamaan oikeakielistä ja täsmällistä suomea - tai ruotsinkielisessä koulutuksessa ruotsia. Se on kova vaatimus monelle valtaväestönkin nuorelle, puhumattakaan heistä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Lisäksi tulevat vielä muun muassa turvallisuusselvitysprosessin ja virkapukusäädösten vaatimukset, jotka asettavat omia

reunaehtojaan. Eli siinä mielessä vastaus siihen toiveeseen, että erilaisista taustoista tulevia tulisi saada poliiseiksi lisää, ei välttämättä ole kovin yksinkertainen.

T: Kun itse laitoin hakemuksen vireille poliisikoulutukseen, en osannut suomea. Se hakemus oli tökerösti kirjoitettu. Lähdin siitä itsenäisesti opettelemaan suomea, en ole tänä päivänäkään opiskellut suomea koulussa missään, missään opetuksessa.

D: Mutta suomen kieli on sellainen, ettei siitä voi joustaa. Suomessa poliisin pitää pystyä suomen tai ruotsin kielellä.

T: Niin, Suomi on kaksikielinen maa, muuta ei voi vaatia. Jokainen lisäkieli on aina plussaa, ja avosylin otetaan vastaan, mutta sen eteen on tehtävä töitä että siihen pääsee. Kaikki mahdollisuudet on olemassa, hakumenetelmä on yleinen, kuka vaan pystyy hakemaan. Ja turvallisuus selvitys on tehtävä.

Otetaan tässä vaiheessa keskusteluun mukaan poliisitarkastaja Måns Enqvist, tervetuloa.

M: Kiitos.

Työskentelet Poliisihallituksessa muun muassa viharikosten ja ihmiskaupan parissa, ja olet mukana poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmässä sekä Romaniasoiden neuvottelukunnassa poliisin edustajana. Istut siis melkoisella näköalapaikalla - miltä sieltä katsottuna näyttää poliisin moninaisuus ja yhdenvertaisuustilanne?

M: Sekä hyvältä että huonolta, sanotaan näin. Tietysti edelleen on tilaa, että saataisiin enemmän monimuotoisuutta, mutta jonkin verran meillä sitä on, vaikka se ei näy. Yleensä mielikuva tulee univormupoliisista, mutta meillä on tällaisia henkilöitä, joilla on erilaisia kielitaitoja, ja sitten maahanmuuttajataustaisia tai toisen sukupolven suomalaisia, joilla on edelleen se kieli sieltä vanhempien puolelta. He ovat haluttua tavaraa poliisiorganisaatiossa, ja on aika tavallista, että heidät rekrytoidaan suoraan sellaisiin erikoistehtäviin, joissa kyseistä kielitaitoa tarvitaan. Ja silloin he eivät ole näkyvissä ihmisille, eikä tule myöskään sitä mielikuvaa, että olisimme monimuotoisia. Yleensä suuren kansan mittari on se univormupoliisi. Sen takia on hyvä, että meille tulee heitä enemmän.

Niin kuin tässä aikaisemmin oli juttua, emme pysty heittämään lukumääriä eritaustaisten määristä poliisissa, koska etnistä taustaa ei saa selvittää eikä se tule mihinkään rekistereihin tai tietoon. Kielistä on joskus kerätty tietoa Polamkissa, ja sen mukaan hämmästyin, minkä kaikkien kielten osaajia on hakeutunut Poliisiammattikorkeakouluun.

Mutta toki siinä on haasteita ja on tarvetta saada lisää, ja tässä tulikin joitakin haasteita aiemmin keskustelussa ilmi. Yksi haaste on tietysti se kieli, ja katson että Taimi on erikoistapaus kun ei ole käynyt kouluja Suomessa ja silti läpäissyt testit. Tänä päivänä melkein näin on, että on täytynyt käydä koulu Suomessa, että kielitaito on riittävän vahva läpäisemään valintakoe. Vaatimukset poliisikouluun ovat vuosien saatossa muuttuneet - joskus painotettiin enemmän fyysistä puolta, mutta sitä kritisoitiin ja se on muokkautunut nykyiseen muotoonsa. Tosiasia on, että kieltä tarvitaan. Kun itse tulin poliisiksi vuonna 1982, kirjoitustaito ei ollut niin fokuksessa, ja sitä vitsailtiin silloin, että sen takia on kaksi poliisia partiossa että toinen osasi kirjoittaa ja toinen lukea, ja ehkä se vähän perustui todellisuuteenkin silloin. Tänä päivänä on kirjallista työtä paljon poliisissa.

Mutta toinen ongelma on tietysti se, että monesta kulttuuritaustasta tulevat, niin toisaalta heillä ei ole esikuvia että he näkisivät itsensä poliisin roolissa. Mutta myös se, että joillakin se päätös ei ole ainoastaan henkilökohtainen, vaan tarvitsee olla hyväksyntää perheeltä ja laajemmaltakin yhteisöltä. Ja on tietysti niitä yhteisöjä, joilla kokemustausta omasta kulttuurista ja kotimaasta on sellainen, etteivät he näe poliisia arvostettavana vielä.

Tässä pöydässä on nyt sivuttu maahanmuuttajia ja uskonnollisia ryhmiä, ja podcast-sarjan tulevissa osissa puhutaan muun muassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Entä sitten Suomen kansalliset kieli- ja kulttuurivähemmistöt, esimerkiksi saamelaiset ja romanit. Mäns, onko poliiseissa näistä ryhmistä edustusta?

M: Tiedän, että romanitaustainen henkilö on ollut, mutta tällä hetkellä ymmärtääkseni ei ole. Saamenkielentaitoisia on muutamia Lapissa, mutta se on hieman ongelma siellä: pitäisi pystyä tarjoamaan poliisipalvelua saamenkielellä, mutta aina ei ole mahdollisuutta siihen. On jopa tilanteita, joissa joutuu tilamaan tulkkia sitä varten, ja se ei ole hyvä. Mutta pitää myös todeta, että herkästi verrataan meitä Ruotsiin, että ollaan valovuosia perässä, mutta mielestäni ei voi niin yksiselitteisesti katsoa ja verrata muihin Pohjoismaihin. Meillä on ollut erilainen maahanmuuttopolitiikka pitkään, ja vasta oikeastaan 90-luvulta alkoi tulla enemmän maahanmuuttajia eri kulttuureista. Se kestää aikansa, olen positiivinen, että pikkuhiljaa. Nyt meillä on tällaisia erinomaisia roolimalleja, niin kuin Daniel, ja uskon että moni tumma pikkupoika, joka katsoo häntä, näkee itsensä poliisin roolissa. Sitä me tarvitaan.

Daniel ja Taimi tuossa kertoivat omista kokemuksistaan syrjinnästä tai rasistisista asenteista. Tutkimuksissa on saatu viitteitä siitä, ettei poliisin toimintaa koeta samalla tavalla valtaväestön ja vähemmistöjen keskuudessa. Pari vuotta sitten tutkimushanke ”Pysäytetyt” kertoi rodullistettujen vähemmistöjen kokeneen poliisin taholta etnistä profilointia. Julkisuuksessa on puitu myös poliisin keskusteluryhmistä vuotanutta rasistisia kielenkäyttöä. Mikä sinun käsityksesi on: onko rasistiset asenteet ongelma poliisissa?

M: Aina jos on rasistisia asenteita, niin se on ongelma. Oli se sitten määrällisesti pieni määrä tai suuri määrä, niin se on aina ongelma. Aina vakuutetaan, että meillä on nollatoleranssi sille, ja näin se onkin. Näihin puututaan aina, kun se tulee tietoon. Poliisin sisällä on erilaisia järjestelmiä, millä näistä voidaan raportoida, ja kansalaisia kehoitetaan tekemään kanteluja, jos ovat kohdanneet poliisin huonoa kohtelua tai rasistisia kommentteja. Kuitenkin on hyvin harvinaista, että näitä tulee. Etninen profiointi liittyy Suomessa pitkälti ulkomaalaisvalvontatematiikkaan. Se on nostettu pinnalle ja meitä on nyt poliisissa koulutettu tähän, mitä etninen profiointi tarkoittaa, ja olemme hakeneet uusia toimintamuotoja siihen, miten sitä ulkomaalaisvalvontaa suoritetaan. Parempaan suuntaan ollaan menty. Poliisin puolustukseksi on sanottava, että ne jotka etniseen profiointiin ovat syyllistyneet, eivät aina ole mieltäneet näin tekevänsä. Ulkomaalaisvalvonnan tehtävällä tulee helposti selkäytimestä se mielikuva, että ulkomaalainen on määrätyn näköinen ja silloin on helppo kohdentaa sitä siihen. Näinhän se ei saa olla, vaan pitää olla joku muu peruste kuin ulkonäön takia oletettu ulkomaalaisuus. Mutta tässä ollaan kyllä menty suuri harppaus eteenpäin, ja olen aika positiivinen senkin takia, että minulla on näinkin pitkä poliisiura, melkein 40 vuotta. Muistan vielä 80-luvun, jolloin jopa silloisen poliisin kurssikeskuksen joillakin opettajilla oli rasistisia mielipiteitä ja kommentteja. Tänä päivänä se olisi kauheaa ja nousisi kaikkiin medioihin, jos joku opettaja menisi tällaista sanomaan. Meillä on kaikenlaisia ohjelmia, ja myös yritämme muokata poliisin asennetta. Luulen myös, että jo rekrytointivaiheessa saadaan hyvin karsittua pois tällaiset henkilöt. Niin kuin Daniel sanoi, ongelma saattaa enemmän olla vanhemmat poliisit, joilla on vielä joillakin tällainen vahva käsitys. Mutta ei aina voida vaikuttaa siihen, mitä ihminen ajattelee, mutta on tärkeää panostaa siihen, millä tavalla poliisi käyttäytyy. Jos jotain ennakkoluuloja on, ne pidettäköön omana ajatuksena. Silloin kun toimit poliisina, toimit aina korrektisti etkä sorru tähän. Tuo mainitsemasi Facebook-ryhmän tapahtuma oli tietysti ikävä. Sehän on vapaa-ajan ryhmä, mitä poliisi ei tietenkään voi valvoa eikä siitä olisi tietoa, ellei itse olisi ryhmässä. Mutta kun ryhmästä tuli kuvakaappauksia ja tekstikaappauksia, niistä tehtiin Poliisihallituksessa selvitys ja lähetettiin poliisirikostutkintaan valtakunnan syyttäjälle. Sieltä tuli lähinnä syyttämättäjäättämispäätöksiä, eli ne eivät kuitenkaan täyttäneet rikoksen tunnusmerkistöä, mutta kuitenkin selkeästi poliisille sopimatonta kielenkäyttöä se oli ja niihin puututtiin ja hallinnollisia

rangaistuksia joitakin annettiin. Näin pikkuhiljaa voidaan korjata asioita, ja on hyvä että ne nousevat otsikoihin ja niistä puhutaan, niin mennään eteenpäin tässä.

Neljäs vieraamme odottaa täällä kärsimättömänä, että pääsisi ääneen.

Asiantuntija Anu-Rohima Mylläri Mieli ry:stä, olet tehnyt pitkään monikulttuurisuustyötä Suomessa ja ollut vähemmistökeskusteluissa osallisena myös henkilökohtaisen taustasi takia. Olet kirjoittanut kokemuksistasi Bangladeshista adoptoituna suomalaisena, ja saanut mediajulkisuudessa mm. tittelin "Suomen ensimmäinen tummaihoisen naissoiton". Poliisin kanssa olet myös päässyt tekemisiin: olet nimittäin opettanut Poliisiammattikorkeakoulussa muutamana vuonna kurssia, jonka tarkoituksena on "vahvistaa poliisiopiskelijoiden kykyä toimia monimuotoisessa yhteiskunnassa ja oppia tunnistamaan omia ennakkoluuloja". Onko siis poliisiopiskelijoilla siis jotenkin erityisen paljon ennakkoluuloja, kun tällaista kurssia tarvitaan?

AR: Uskon, että kaikki meistä tarvitsee välineistöä siihen, että tunnistaa omia ennakkoluuloja. Se on ihan inhimillistä, meillä kaikilla on ennakkoluuloja. Ei voi sanoa, että käy jonkun kurssin ja nyt mulla ei enää olisi näitä, vaan ihmisyyteen kuuluu ennakkoluulot. Mutta pitää oppia tunnistamaan niitä ja ymmärtämään sitä, mistä ne ovat lähtöisin. Se, että kurssin nimi on Olet muutakin kuin poliisi, kertoo siitä, että univormun alla on kokeva ja tunteva ihminen, jolla on oma historia, josta asenteet ja ihmiskuva syntyvät. Väkisinkin se tulee niissä tilanteissa esiin, kun tehdään ihmisten kanssa työtä. Kulttuurinen kompetenssihan ei tarkoita sitä, että pitäisi ymmärtää kaikkia maailman kulttuureita, vaikka se olisi varmaan hienoa että osaisi, vaan enemmänkin niitä ajatusrakenteita. Kun käy itsereflektiota ja dialogia toisten kanssa erilaisista teemoista ja asioista, ja mitä enemmän tunnistaa itsessään olevia tunteita mutta myös ajatuksia, niin sitä helpommin ymmärtää myös vastapuolta, miksi hän ehkä toimii näin tai ajattelee näin. Sehän vaatii aika rohkeaa uskallusta siihen, että kyseenalaistaa omaa maailmankatsomustaan tai omia tapojaan toimia, ja se on ehkä se haaste, mihin harva ihminen sitten kuitenkaan lähtee. Että on niin vahva se, että aina on tehty näin ja nytkin minä sen teen. Tai että kun tämä organisaatio on tällainen, niin minä teen näin. Ja se ymmärrys, minkä kurssillakin opiskelijat kirjoittivat, että tänne pitäisi tulla suurimman osan ihmisistä. Mutta kokemus siitä, että heidän leimataan mielipiteidensä takia esimerkiksi rasisteiksi - että pitää olla turvallinen tila ja ympäristö kyseenalaistaa niitä asioita, joita näkee. Miksei saa sanoa näin tai miksei voi ajatella näin. Tai miksi minusta tuntuu tämä epäoikeudenmukaiselta. Että voi sanoa ääneen niitä, se on minusta olennainen osa sitä, että päästään eteenpäin asioissa. Kuitenkin loppujen lopuksi jokainen niistä, olipa ne keski-ikäisiä tai nuorempia tai vanhempia, kokee että voi kun joku ymmärtäisi heitäkin. Se ei tarkoita, että pitäisi hyväksyä, mutta pitää lähteä vuoropuheluun ja keskusteluun. Maailman tila on nyt globaalisti ja poliittisesti ja kaikella tapaa sellainen, että ääripäät tulevat esiin ja keskiosa ei saa ääntä kuuluviin, joka voisi tehdä siltaa ääripäiden välillä.

Niin, tämä monikulttuurisuus- ja vähemmistökeskustelu vaikuttaa välillä melkoiselta miinakentältä, jossa helposti joutuu tikun nokkaan?

AR: Ja sieltä helposti nostetaan mielipiteitä, jotka voivat olla monen mielestä ristiriitaisia. Ja sitten tulee helposti se pelko, että uskaltaako sanoa enää mitään. Jos otan hyvin mustavalkoisen esimerkin, niin jos olet vaikka ruskea, se ei tarkoita etteikö sinulla voisi olla vaikkapa hyvin perussuomalaisia ajatuksia: no miksi ei voisi olla. Ei se tarkoita, että kaikkia niitä poliittisia ajatuksia, mutta että jotenkin oletetaan ulkokuoren perusteella, että ei saisi tai ei voisi. Ja sitten se jotenkin värittää koko yleisen keskustelun siihen, että on olemassa vain mustaa ja valkoista. Loppujen lopuksi tässä maailman ajassa ja aina on tärkeää luoda siltoja ja pyrkiä empatiaan ja myös itse siihen myötätuntoon. Että ajattelin joskus näin ja sitten tapahtui jotain, ja nyt voin ajatella näin. On hyvä, että ihminen kehittyy ja kasvaa. Aika surullista se olisi, että 15-vuotiaana on ajatellut jotenkin ja edelleen 5-kymppisenä ajattelee samalla tavalla, se on musta ongelmallista.

D: Rasismikeskustelua ylipäänsä leimaa se, että oot rasistinen tai et ole yhtään, joko hyväksyt tai et hyväksy ollenkaan. Poliisien ja yleensä koko maailman ihmisten pitäisi ymmärtää se, just niin kuin sanoit, että vaikka olet tummaihoisen, voit silti olla esimerkiksi maahanmuuttoa vastaan. Että ei se millään tavalla tarkoita sitä, että jos oot tietyn ryhmän edustaja, niin ei se tarkoita että sitten tuet sitä ryhmää kaikessa.

AR: Ja sitten sekin, että meidän kuulutaan kaikki samaan aikaan erilaisiin ryhmiin. Voit olla jotain ja monta muutakin asiaa. Et ole vain poliisi, olet myös isä, ystävä, voit olla taloyhtiön puheenjohtaja, voit olla vaikka mitä, ja olet niistä rooleista käsin siinä kokonaisena. Joskus mua siinä mielessä... että poliisikin joutuu joskus sellaisiin... Poliisi on viranomaistehtävässä, mutta joskus tuntuu, että nostetaan asioita, jotka ovat hyvin inhimillisiä, niin että koko poliisi ja koko organisaatio ja kaikki on huonosti. Ja toisaalta jokainen meistä tekee virheitä ja virhearviointoja.

Miltä tilanne näyttää maijan nokassa kentällä, Taimi ja Daniel: onko hankalaa olla ”kaikkien poliisi” tällaisena aikana?

T: Kenttäpoliisia harvoin kutsutaan paikalle silloin, kun jotain iloista ja riemukasta on tapahtunut: poliisi tulee yleensä tilanteessa, jossa on joku ongelma tai rikos, ja puuttuu toisten oikeuksiin. Silloin on helppo nostaa rasistikortti esiin - sä rajoitat minua, olet rasisti. Tämä rasistikortin heiluttaminen on lisääntyvää, ja sanoisin, että se jopa rajoittaa meidän työskentelyä kentällä.

AR: Mutta tuohon haluaisin lisätä, että puhutaan myös omistajuudesta. Esimerkiksi Daniel voi sanoa rasismikorttiin, että tiedän mistä siinä on kysymys: kun on kokenut rasismia ihan samalla tavalla, niin pystyy omistajuutena niin kuin ottamaan sen, jolloinka ei välttämättä tule sitä huutoa, että sinäkin valkoinen rasisti.

T: Minuakin on ihan, sanoisin nyt tässä ihan että mustalaiseksi nimitetty ja kyselty, etkö sinä enää käy kaupoista tavaraa hakemassa. Kun olin ulkomaalaistutkinnassa, tutustuin moneen turvapaikanhakijaan ja jopa ystävystyin musliminaistenkin kanssa. Kun tutkinnan vaiheessa oli keskustelu tulkin ja asiakkaan välillä, ja sanoin siinä kirjoittaessa että minä esitän kysymykset, niin asiakas sanoi että ymmärtääkö poliisi arabiaa. Tulkki vastasi asiakkaalle, että poliisi on maahanmuuttaja itsekin. Kunnioitus siinä mielessä nousi.

D: Poliisikoulussa meille sanottiin sitä, että poliisin työ on shakin pelaamista itseään vastaan. Pitää tiedostaa poliisin toimivaltuudet, mutta pitää myös tiedostaa myös ihmisen toimivaltuudet.

T: Toimimalla lain puitteissa ja perustelemalla ratkaisut, ei ole mitään ongelmaa.

M: Yksi positiivinen tutkimus, kun tässä aiemmin puhuttiin noista tutkimuksista, on EU:n perusoikeusviraston tutkimus rasismista ympäri EU-maita eli EU-MIDIS-II. Suomen osalta tutkittiin nimenomaan Saharan eteläpuolelta olevien tummien kokemaa rasismia Suomessa, ja tutkimuksen perusteella Suomi rankattiin Euroopan unionin rasistisimmaksi maaksi. Mutta poliisin näkövinkkelistä positiivista oli, että olimme samanaikaisesti luotettavin poliisi näiden rasismia kokeneiden silmissä. Se antaa toivoa myös, että jos nämä rasismia kokeneet kokevat kuitenkin, että poliisi on oikeudenmukainen ja myös heidän poliisi, niin kyllä eittämättä pitkällä tähtäimellä tulee niitä hakemuksia lisää myös, kun nähdään poliisi myös esikuvana.

T: Itse olen kentällä kokenut vain ja ainoastaan positiivista palautetta Suomen poliisina toimimisesta, oli se tilanne mikä tahansa ja vastassa siellä mikä kansallisuus tahansa, niin positiivista palautetta on tullut.

D: Olen saanut jonkin verran niin sanotuilta väriveljiltäni, tummaihoisilta palautetta, että he olettavat jotenkin saavansa erioikeuksia, että kohtelisin heitä paremmin tai eri tavalla, tai vaaleaihoisia yhtäkkiä huonommin. Olen sanonut vaan, että sori veli, tämä ei toimi ihan tällä tavalla. Toisaalta se menee kumpaankin suuntaan, ja siitä on tullut kyselyitäkin tuolla Instagramin puolella, että kohtelenko ihmisiä eri

tavalla, koska olen tummaihoisin. Mutta en koe mitään globaalia veljeyttä tummaihoisiin, kaikki me olemme ihmisiä ja kaikilla on luuranko. [naurua]

AR: Ihan tällainen pikku detalji tässä... [naurua]

D: Jos et tiennyt, kaikilla on luuranko. [naurua]

AR: Tunnistan Danielista hirveesti itseäni, jotenkin tämmöisestä että ei hirveän pienistä mene ihon alle, jos joku sanoo jotain. Ja että asioista pitää uskaltaa puhua niiden oikeilla nimillä. Musta tuntuu, että nykyään keskustelukulttuuri on sitä, että kukaan ei enää uskalla sanoa mitään, kun niitä termejä on tuhansia, ja aina joku tulee etusormella että ”väärin meni, väärin meni, sinä olet sitä ja tätä”. Jos vaikka jossain Inarissa jotain tummaa poikaa tai tyttöä kiusataan, niin ei hän ensimmäisenä sano, että ”kun olen rodullistettu” ja sitten hän rupea tätä terminologiaa, eikä hänelle ruveta sitä toivon mukaan tuottamaan, vaan kyse on tunteista. Hän tuntee, että tulee paha mieli ja häntä kiusataan, ja lähdetään avaamaan sitä. Että on hyvä tietää, että on terminologioita ja uusia sanoja ja näin, mutta loppujen lopuksi kohtaamisessa mennään kuitenkin ihmisen tasolle ja pitäisi siihen pyrkiä. Että ne on sitten toisenlaiset pöydät, missä keskustellaan pelkillä terminologioilla.

D: Nettipoliisihommassa nuoriso on väistämättä minun suurin yleisö kuitenkin, ja kun vaikutan heidän ajatusmaailmaan, vaikutan tulevaisuuden ajatusmaailmaan. Sen takia olen ottanut asiakseni, että puhun asioista niiden oikeilla nimillä. Että jos kahvipöydässä puhutaan raiskauksesta, niin en omassa somessa puhu seksuaalisesta hyväksikäytöstä vaan puhun raiskauksesta. Vaikka se särähtää korvaan, niin viesti menee paremmin perille. Totta kai se vaikuttaa, kun ollaan poliiseja, niin pitää käyttää sitä tiettyä termistöä, oikeaoppista termistöä.

AR: Ja sitten se, että vaikka on virkamies ja viranomainen, niin hän on myös ihminen. Sellainen ruohonjuuritason, tavallisen ihmisen puhe ja kohtaaminen on kuitenkin kaiken a ja o. Niihin ssiakirjoihin voidaan sitten kirjoittaa kaikenlaista termistöä. Ja olen monesti miettinyt sitäkin, että jos joku sanoo, että näin pitää käyttää, ja jos sitten ihminen ei käytäkään, niin siinä toistuu se sama, että suljetaan pois siitä keskustelusta ihmisiä. Että vaikka just on sanottu, että otetaan kaikki mukaan, mutta samaan aikaan sitten suljetaan pois ihmisiä, jotka haluaisivat keskustella, mutta eivät osaa siinä hetkessä. Ihminen oppii tietysti sitä mukaa, mutta ihmisen on vaikea oppia, jos ihmistä ei oteta mukaan erehtymäänkin ja oppimaan. Mehän ollaan kaikki tämmöisiä.

T: Kun muistetaan vaan, että olemme ihmisiä ihmisille ihan sellaisina kuin me kaikki olemme. Ja muistamme, mitä työtehtävässä asiakkaalle sanomme. Että se mitä me ainakin itse siellä pienessä poliisipiirissä ja laajassa reviiirissä, niin me puhumme debriefingin työyhteisössä kahvihuoneessa ihan niillä sanoilla, mitä ajattelemme. Se on se paras terapia, koska meitä on liian vähän.

D: Ja ihmiset huutelee poliisia rasistiksi ja vastaavaa, mutta en vaan jaksaa uskoa, että poliisi on organisaationa rasistinen. Totta kai jokaisella ihmisellä on omia mielipiteitä, ja se on ihan ok, mutta ajattelen sen niin, että jokainen poliisi tietää, että jos niitä sanoja käyttää tai niin käyttäytyy tuolla pihalla, niin se tulee automaattisesti näpeille. Koska nykyaika on nykyaika, ja ihmiset varoo sitä.

AR: Ja tämä on ihan sama kaikissa, ei nyt vaan poliisissa, vaan kaikki organisaatiot voi käydä sisäistä dialogia, että miten täällä toimitaan.

T: Nimenomaan, tiedän että lääkäripiireissäkin puhutaan sitä mustaa huumoria yhtä lailla ja joka paikassa, mutta jostain kumman syystä on juuri poliisi nostettu tikun nokkaan.

M: Mutta olen yrittänyt aina sanoa, että poliisin pitää aina olla korostetun korrekti. On tietysti kohtaamisia eri kulttuurisista taustoista olevien henkilöiden kanssa - varsinkin ehkä tämä meidän suurin, perinteinen

vähemmistöryhmä, niin heidän kulttuuriin kuuluu semmoinen vähän korkeampi äänensävy, ja silloin on aina se riski, että poliisi lähtee siihen peliin mukaan ja provosoituu siitä semmoisesta ikään kuin uhoamisesta tai... Pitäisi aina vaan joka kerta toimia korrektisti. Jos tulet sellaista vähemmistöstä vielä kuin meidän romanit, niin heitä on vuosisatojen aikana täällä Suomessa sorrettu ja pitää muistaa, että he vasta 60-70 -luvulla pikkuhiljaa asettuivat paikoilleen täällä Suomessa, ja he ovat vielä tällainen näkyvä vähemmistö - ja aina kun poliisi puuttuu johonkin heidän toimintaan, niin heillä on sellainen subjektiivinen käsitys, että on pysäytetty tai jotakin sen ulkonäön takia. Mutta jos poliisi käyttäytyy fiksusti ja selittää ja perustelee omat toimet, eikä lähde siihen juupas-eipäs -peliin mukaan, niin silloin poliisin arvostus heidänkin silmissä nousee.

AR: Ja sitten toisaalta kyllähän tämäkin kertoo paljon, että me täällä keskustellaan näistä asioista. On hyvä, että näistä asioista keskustellaan, ja tuodaan näkyväksi ja uskalletaan puhua. Se kertoo mielestäni jo siitä, että ollaan jo pitkälle menty. Että nämä on asioita, joista ei vaieta, koska vaikenemisen kulttuuri on se toinen, paha vaihtoehto.

Kyllä. Kiitos kaikille tähän keskusteluun osallistumisesta. Keskustelu jatkokoon.

T, M, D, AR: Kiitos.
